

Vaughan Gething AC/AM

**Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd, Llesiant a Chwaraeon
Cabinet Secretary for Health, Well-being and Sport**

**Llywodraeth Cymru
Welsh Government**

Ein cyf/Our ref MA-P/VG/2693/17

Dr Dai Lloyd AC

Y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

1 Medi 2017

Annwyl Dai

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 20 Gorffennaf yn gofyn am eglurhad o faterion yn ymwneud â'r canllawiau sy'n ategu'r broses o weithredu Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 a godwyd gyda'r Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon.

Cymarebau staffio

Cymerodd y Pwyllgor blaenorol dystiolaeth gan nifer o randdeiliaid ar y gymhareb staff nyrsio sefydlog sydd ar wyneb y ddeddfwriaeth. Trafodwyd y cymhlethdodau sy'n gysylltiedig â hyn yn fanwl ac roedd hyn yn cynnwys tystiolaeth gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol blaenorol yn ogystal â'r Prif Swyddog Nyrsio. Amlinellir y trafodaethau hyn yn adroddiad y pwyllgor ac roeddwn yn meddwl y byddai'n ddefnyddiol cyfeirio at y sylwadau ar y defnydd o egwyddor y Prif Swyddog Nyrsio a'r Cyfarwyddwyr Nyrsio o'r gymhareb 1 i 7 o nyrsys i gleifion (yn ystod y dydd):

“the ratio is a recommended starting consideration and is not a compulsory requirement in itself [...] While the CNO & Nurse Director principles include the principle of a ratio of 1:7 nurse to patients, this is only a guiding figure to assist local considerations of nurse staffing levels. She emphasised that having a fixed ratio was not particularly helpful for local decision-making, nor was it safe” (T 24)

Ar dudalen 35 o adroddiad y Pwyllgor nodir ymateb yr Aelod sy'n Gyfrifol i'r drafodaeth hon:

Wrth ymateb i bryderon am y gair “gofynnol (‘minimum’)”, dywedodd Kirsty Williams wrth y Pwyllgor fod angen gwneud mwy na phennu cymarebau staffio yn unig er mwyn sicrhau lefelau diogel staff nyrsio, a chyfeiriodd at y ffaith bod y Bil yn defnyddio “dull trionglog” o ran lefelau staff nyrsio. Eglurodd bod y dull hwn yn gofyn am ystyried tri pheth er mwyn cyflawni lefelau diogel staff nyrsio, sef:

- *cymarebau “gofynnol (‘minimum’)” staff nyrsio;*
- *defnyddio barn broffesiynol; ac*

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- *offer ar gyfer y gweithlu sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac sydd wedi'u dilysu (hynny yw, yr offer aciwtedd sy'n cael eu defnyddio gan gyrff iechyd ar adegau penodol i bennu lefelau staffio).*

Dyweddodd Kirsty Williams y byddai'r lefelau staffio diogel yn fwy tebygol o gael eu cyflawni pe byddai'r dulliau hyn yn cael eu defnyddio ar y cyd yn hytrach nag, er enghraifft, defnyddio cymarebau yn unig.

Nododd y Gweinidog yn benodol wrth roi ei dystiolaeth na fyddai'r ddeddfwriaeth fel y'i cyflwynwyd yn cael ei chefnogi gan y llywodraeth heb i'r cyfeiriad at gymhareb staffio ofynnol gael ei ddileu. Mae argymhelliad 3 gan y Pwyllgor yn cefnogi'r farn hon.

Wrth baratoi'r Canllawiau Statudol sy'n ofynnol yn adran 25D o'r Ddeddf rhoddwyd ystyriaeth i gyfeirio at egwyddorion y Prif Swyddog Nyrsio a'r Cyfarwyddwyr Nyrsio a gyhoeddwyd yn 2012. Byddai unrhyw gyfeiriad at ofyniad i lynu atynt wedi tansellio eu bwriad gwreiddiol, fel y trafodwyd gan y Prif Swyddog Nyrsio yng nghyfnod 2, ac wedi tansellio'r dull trionglog a nodir ar wyneb y Ddeddf. Felly, penderfynwyd y dylai'r egwyddorion hyn, ynghyd â chanllawiau eraill ac arferion gorau fod yn rhan o farn broffesiynol y person dynodedig sy'n gwneud y cyfrifiad ynghylch lefelau staff nyrsio. Felly mae'r Canllawiau Statudol yn datgan ym mharagraff 28:

28. Dylai barn broffesiynol y person dynodedig gael ei llywio gan unrhyw ganllawiau, egwyddorion neu waith ymchwil perthnasol ac arbenigol sy'n berthnasol i staff nyrsio proffesiynol.

Ni ddylai'r canllawiau danseilio'r broses y mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'w dilyn er mwyn cyfrifo lefel staff nyrsio ar gyfer ward benodol. Mae'r Ddeddf yn nodi dull trionglog o gyfrifo lefel y staff nyrsio. Mae'r dull hwn yn gwerthfawrogi arbenigedd proffesiynol ac uniondeb staff nyrsio ac yn ymddiried ynddynt i ddefnyddio eu barn broffesiynol, ochr yn ochr â dulliau cynllunio'r gweithlu sy'n seiliedig ar dystiolaeth a dangosyddion cleifion sy'n sensitif i nyrsys, er mwyn gwneud y cyfrifiadau hyn. Dyma'r dull gweithredu y cytunwyd arno gan y Cynulliad Cenedlaethol pan gafodd y Ddeddf ei diwygio a'i phasio. Felly ni all y canllawiau statudol gynnwys cymarebau sefydlog neu fesurau eraill sy'n tansellio'r agwedd hollbwysig hon ar y ddeddfwriaeth.

Mae'r ymatebion i'r ymgynghoriad ar y mater hwn wedi cael eu hystyried yn ofalus a bydd pwysigrwydd sicrhau bod yr offeryn cynllunio'r gweithlu sy'n seiliedig ar dystiolaeth yn defnyddio'r dystiolaeth orau sydd ar gael, gan gynnwys cymarebau nyrsys cofrestredig i gleifion, yn ei algorithmau yn cael eu hadlewyrchu yn y canllawiau.

Cynnwys prif nyrsys ward yn y niferoedd staffio/mentora nyrsys dan hyfforddiant

Mae'r canllawiau statudol a gyhoeddwyd ar gyfer ymgynghori yn nodi yn ei ddiffiniad o 'lefel ofynnol o staff' bod hyn yn cynnwys "*swyddogaethau eraill sy'n lleihau'r amser sydd ganddynt i ofalu am gleifion*" (tabl o dan baragraff 10). Yn ogystal, mae'n cyfeirio'n benodol at bwysigrwydd barn broffesiynol. Yn yr adran hon mae'r canllawiau'n nodi bod hyn yn cynnwys:

- *"Y gwasanaethau neu'r gofal a roddir i gleifion gan weithwyr iechyd proffesiynol eraill neu aelodau eraill o staff (er enghraifft, gweithwyr cymorth gofal iechyd), eu cymwysterau, cymwyseddau, sgiliau a'u profiad; mewn perthynas â'r gofal sydd angen ei roi a'r gofyniad i nyrsys cofrestredig gefnogi, dirprwyo a goruchwyllo.*
- *Y graddau y mae'n ofynnol i'r nyrsys sy'n rhoi'r gofal ymgymryd â swyddogaethau gweinyddol." (pwyntiau bwled 5 a 6 ym mharagraff 27)*

Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad ar y mater hwn wedi cael eu hystyried yn ofalus a bydd y canllawiau statudol terfynol yn cael eu cryfhau i gyfeirio'n benodol at statws uwchrifol prif nyrsys ward ac unrhyw ofynion rheoliadol ar gyfer dysgwyr.

Adroddiadau ac atebolrwydd

Mae'r Ddeddf yn glir ynghylch yr hyn y mae angen ei gynnwys yn y canllawiau; nodir hyn o dan y dyletswyddau a ddisgrifir yn adrannau 25B a 25C. Nid oes unrhyw gynlluniau i gynnwys meysydd eraill yn y canllawiau statudol.

O ran y gofynion monitro a nodir yn Adran 25E, cyfeiriodd fy rhagflaenydd, y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, Mark Drakeford, yn ei dystiolaeth yn ystod taith y Bil at bwysigrwydd peidio â thynnu nyrsys oddi wrth eu dyletswyddau darparu gofal er mwyn cipio data a'r defnydd o systemau presennol.

Byddaf yn ystyried cyhoeddi canllawiau anstatudol ar wahân i gwmpasu monitro, ymhlith meysydd eraill, gyda'r nod o gefnogi'r broses o weithredu'r Ddeddf ar draws GIG Cymru.

Y Gymraeg

Mae'r fframwaith strategol 'Mwy na geiriau' yn anelu at sicrhau bod sefydliadau yn cydnabod bod iaith yn rhan annatod o ofal a bod pobl y mae angen gwasanaethau yn y Gymraeg arnynt yn cael cynnig y gwasanaethau hynny. Gelwir hyn yn 'Gynnig Rhagweithiol'. Mae'r fframwaith yn cydnabod nad mater o ddewis yn unig yw defnyddio'r Gymraeg, ond ei fod hefyd yn fater o angen. Mae'n arbennig o bwysig i nifer o bobl agored i niwed a'u teuluoedd gael mynediad at wasanaethau yn eu mamiaith, megis pobl hŷn sy'n dioddef o ddementia neu sydd wedi cael strôc ac sydd o bosib wedi colli eu hail iaith, neu blant ifanc iawn sydd efallai ond yn siarad Cymraeg.

Mae Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 yn rhoi statws cyfartal mewn bywyd cyhoeddus yng Nghymru i'r Gymraeg a'r Saesneg. Mae'n rhoi dyletswydd ar y sector cyhoeddus i drin y ddwy iaith yn gyfartal wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd. Mae Deddf yr Iaith Gymraeg yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus lunio cynllun iaith i egluro pa wasanaethau y byddant yn eu darparu yn Gymraeg, sut y byddant yn gwneud hynny a phryd. Mae gan bob bwrdd ac Ymddiriedolaeth iechyd yng Nghymru Gynlluniau Iaith Gymraeg.

Yn ogystal, mae'r Safonau Iechyd a Gofal yn amlinellu fframwaith safonau cyffredin Llywodraeth Cymru i gefnogi'r GIG/sefydliadau partner i ddarparu gwasanaethau effeithiol, amserol ac o ansawdd ar draws pob lleoliad gofal iechyd. Maent yn cynnwys ystyriaethau'n ymwneud â'r Gymraeg.

Nid oedd y canllawiau a fu'n destun ymgynghoriad yn gofyn barn ar bob agwedd ar y gofynion a ddisgrifir uchod, gan fod y safonau hyn eisoes ar waith. Fodd bynnag, er mwyn rhoi sylw dyledus i'r gofynion hyn, byddaf yn sicrhau bod y fersiwn gyhoeddedig o'r canllawiau statudol yn cyfeirio'n fwy eglur at ddyletswyddau Byrddau Iechyd yn ymwneud â'r Gymraeg.

Lleoliadau eraill

Fel rhan o'r cytundeb gyda Democratiaid Rhyddfrydol Cymru, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo y tymor hwn i sicrhau bod "mwy o nyrsys, mewn mwy o leoliadau, drwy gyfraith lefelau staffio nyrsys estynedig". Mae gwaith yn cael ei wneud i ddatblygu'r sylfaen dystiolaeth gadarn sydd ei hangen i ddangos bod offer newydd ar gyfer cynllunio'r gweithlu yn addas i'w defnyddio mewn cyd-destun Cymreig yn y meysydd clinigol hyn.

Mae rhaglen waith genedlaethol wedi'i sefydlu i ddatblygu offer cynllunio'r gweithlu ac mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu offer ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl oedolion i gleifion mewnol, wardiau pediatriig, gwasanaethau nyrsio ardal, a gwasanaethau ymwelwyr iechyd. Mae gwaith archwilio hefyd yn cael ei wneud mewn lleoliadau cartrefi gofal. Mae'r offer ar wahanol gamau o gael eu datblygu a'u profi yn GIG Cymru. Rhagwelir y bydd yr egwyddorion staffio ar gyfer gwasanaeth nyrsio cymunedol sy'n cael ei arwain gan nyrsys ardal yn cael eu cyhoeddi yr hydref hwn i gefnogi cylch Cynllunio Tymor Canolig Integredig 2018/19.

Y camau nesaf ar ôl ymgynghori

Daeth yr ymgynghoriad ar y canllawiau statudol i ben ar 7 Ebrill. Daeth 59 o ymatebion i law gan aelodau'r cyhoedd, aelodau o staff y GIG, sefydliadau sydd â diddordeb yn y gwasanaeth iechyd, undebau llafur, byrddau iechyd lleol ac Ymddiriedolaethau'r GIG. Roedd amrywiaeth o safbwyntiau ar y canllawiau ac roeddwn yn falch iawn o weld cefnogaeth gyffredinol i'r dull gweithredu. Mae hefyd yn amlwg bod nifer o'r ymatebion yn cynnwys adborth gwerthfawr a fydd yn llywio'r drafft terfynol o'r canllawiau.

Rwyf wedi ymrwmo i sicrhau bod ymgynghoriadau yn ymarferion gwrando dilys ac rwy'n gwerthfawrogi cyfraniad y cyhoedd, aelodau o staff y GIG a sefydliadau at yr ymgynghoriad hwn. Roeddwn yn ddiolchgar am yr ymatebion ac rwy'n gwerthfawrogi eu barn.

Mae fy swyddogion wedi cynnal dadansoddiad trylwyr o'r ymatebion i'r ymgynghoriad. Defnyddiwyd y dadansoddiad hwn fel sail i'r adroddiad cryno, sydd i fod i gael ei gyhoeddi adeg ysgrifennu'r llythyr hwn. Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad cryno, bydd y drafft terfynol o'r canllawiau yn cael ei gwblhau yn barod i'w gyhoeddi yn yr hydref.

Bydd swyddogion yn ymdrechu i gynnwys cymaint o'r adborth â phosibl yn y canllawiau terfynol, y mae peth ohono wedi cael ei nodi yn y llythyr hwn. Fodd bynnag, gwn y bydd rhai meysydd lle na fydd y newidiadau yn adlewyrchu pob un o'r ymatebion, yn enwedig mewn meysydd lle ceir gwahaniaeth barn ymysg yr ymatebwyr.

Yn gywir

Vaughan Gething AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd, Llesiant a Chwaraeon
Cabinet Secretary for Health, Well-being and Sport